

Ранко Младеноски

УСПЕШНА ЕСТЕТСКО-ДРАМСКА ПРИКАЗНА

(Славчо Ковилоски, *Крале Марко (или Синот на Волкашин)*, монодрама, Современост, Скопје, Општина Прилеп, 2010)

Да погледнеме најпрво што кажува книжевната теорија за жанрот монодрама. Монодрамата претставува вид драма во која текстот (изразот, кажано со речникот на Аристотел) му се доделува само на еден лик кој го зборува својот текст, односно монодрамата е драмска претстава од едно лице во која сите ликови претставуваат само проекција на различните душевни состојби на главниот лик, т.е. на јунакот. Појавата на монодрамата се датира некаде во втората половина на 18 век во Германија.¹ Наведената класична дефиниција за монодрамата бездруго соодветствува на текстот од Славчо Ковилоски со наслов „Крале Марко (или Синот на Волкашин)“ во кој преку главниот лик (јунакот) Крале Марко се нуди споменатата проекција за другите ликови, но и за две различни времиња, за две дистанцирани епохи (14 и 21 век) кои носат со себе специфични околности.

Монодрамата како книжевна форма Ковилоски ја користи за да се наврати во историјата, односно во средновековието, преку историската личност и популарниот фолклорен лик Крале Марко. Меѓутоа, Ковилоски врши и една паралела меѓу средниот век и нашето време, а таквата паралела се гради низ призмата (менталниот сетинг) на јунакот Крале Марко кој на еден чудесен начин се појавува во нашата современост.

Општопознато е дека Крале Марко, или Марко Крале, како историска личност, живеел во 14 век. Владееел по смртта на неговиот татко Волкашин, од 1371 до 1395 година на територијата која го зафаќала десниот брег на Вардар и тоа од Шар Планина и албанските планини на северозапад, до Костур на југозапад, со престолнина во градот Прилеп. За сето време на своето владеење Крале Марко бил турски вазал, а загинал во 1395 година борејќи се на страната на Османлиите во битката кај Ровиње (Романија) против влашкиот војвода Мирчо. Сепак, и покрај ваквата негова историска улога, Крале Марко во фолклорот (во народните песни, легенди и преданија) е претставен како јунак кој се бори против ропството, против тиранијата, јунак кој застанува на страната на слабите и изнемоштените и се бори за правдата и за слободата на својот македонски народ. Во фолклористиката познати се околу 1.500 народни песни за Крале Марко, како и бројни легенди и преданија.² Причините за она сосема воочливо неусогласување меѓу описите за историската личност (турски вазал) и за фолклорниот лик (заштитник на народот) на Крале Марко сè уште не се сосема разјаснети во научната мисла.

Како и во другите бројни книжевно-уметнички дела за Крале Марко,³ така и во монодрамата на Ковилоски овој јунак е претставен преку комбинацијата на историското и митското, односно на факцијата и фикцијата. Како структурни сегменти на овој текст се појавуваат историските факти за наездата на Османлиите на Балканскиот Полуостров, за кралот Волкашин, за клучната битка на реката Марица во 1371 година, за битката на Косово во 1389 година, за прифаќањето на турското вазалство од страна на Крале Марко, за неговите браќа, но и бројни митски, фолклорни, имагинативни елементи како што се бесмртноста на Крале Марко, неговата

¹ Реџник književnih termina, glavni i odgovorni urednik Dragiša Živković, Institut za književnost i umetnost u Beogradu, Romanov, Banja Luka, 1991.

² Марко Крале – легенда и стварност, приредил Кирил Пенушлиски, Мисла, Скопје, 1983, стр. 9-11.

³ Како илустрација може да ни послужи поетскиот циклус „Марко Крале“ од Блаже Конески. Да се види: Блаже Конески, Поезија, Култура, Македонска книга, Мисла, Наша книга, Скопје, 1981, стр. 311 - 327.

хиперболизирана сила и глаорифицираното јунаштво, битките со Црна Арапина, со Дете Голомеше, со Груица Новак и со други фиктивни јунаци, понатаму самовилите и ламјите кои му помагаат на Марко, неговиот легендарен коњ Шарец кој зборува со својот стопан, губењето на силата на Крале Марко, повторното појавување на Крале Марко по шестотини години пред македонскиот народ итн. Тоа бездруго значи дека во својата уметничка експресија Ковилоски не се ограничува само на еден пункт од традицијата туку својот монодрамски текст го темели врз симбиозата на историскиот и митскиот слој. Дека е тоа навистина така потврдува и следниот фрагмент од монодрамата:

Ги снеса јунаците. Половина сам ги истепав, половина сами изумреа. Се сотре светот. И сверовите ги снеса. Исчезнаа. А моите дела започнаа да ги опеваат во песни. Легенди започнаа да се раскажуваат за мене. Нешто вистина, нешто подизмислено.

Кон сето тоа се приложува и една дополнителна книжевна фикција, исто така позната во уметничката литература, за повторното појавување на Крале Марко по шестотини години меѓу својот народ. Така е, впрочем, и замислена оваа монодрама – Крале Марко излегува од пештерата во која чмаел со векови и му се обраќа директно на својот македонски народ кој никогаш не го заборавил славниот јунак. Во театарскиот амбиент јунакот од драмата се обраќа кон публиката која на таков начин станува дел од претставата, а монолот на Крале Марко се трансформира во дијалог – дијалог со публиката, односно дијалог со народот, со своите потомци. Во тој „монолошки дијалог“ (или „дијалошки монолог“) Крале Марко кажува за историски настани, раскажува легенди и преданија, пее фрагменти од народни песни за себе, ја возвеличува својата храброст, ја куди својата злоба, критикува за денешните состојби со светот и векот. А читателот (или ако сакате гледачот) не ќе може докрај да ги разграничи историското и митското, зашто тие два суштински сегменти на оваа монодрама секогаш се наоѓаат во една мошне функционална наративна интерференција. Историското станува митско, митското станува историско. Факцијата станува фикција, фикцијата станува факција.

Фолклорниот слој во оваа монодрама на Ковилоски, меѓу другото, е застапен и со неколку текстови од народната книжевност, поточно од македонската усна традиција. Станува збор, имено, за неколку фрагменти од македонски народни песни за Крале Марко. Тие песни функционираат како текст во текст, како дискурс во дискурс. Овие стихови го потенцираат (го нагласуваат) веќе посоченото присуство на фолклорот во целината на монодрамата, а тоа значи дека го упатуваат читателот на суштинската важност на тој сегмент во сиот текст. Ковилоски, значи, мошне умешно ги вклопил фолклорните поетски елементи во својот драмски текст и тие беспрекорно функционираат како интертекст, односно како хипотекст. Идентична функција, се разбира, има и цитатноста во монодрамата насочена кон легендите и преданијата за Крале Марко.

Сосема се погрешни претставите дека во фолклорот Крале Марко е претставен како јунак кого го красат само доблести и кој прави само добри дела. Постојат бројни песни, легенди и преданија во кои се покажуваат сите негативни особености на овој фолклорен лик (на пример, од пиењето неизмерни количини вино па сѐ до преполовувањето на дете во колевка). Со таквата демистификација и десакрализација на овој лик се среќаваме и во оваа монодрама на Ковилоски. Самиот за себе Крале Марко вели:

Ха, не сум јас светец, да знаете. Сум сторил многу лоши работи, верувајте ми на зборот... Не, не сум ни јас цвеќе за мирисање. Сум сторил и едно чудо пакости, не само добриње. Ама... нејсе. Времето поминало, времето ги однело.

Ваквото двојство во ликот на јунакот укажува на фактот дека анонимниот народен творец градел фолклорен ентитет кој ќе биде близок до обичниот човек со сите негови доблести и недостатоци, а тие биполарни атрибути од семантичкото поле на ликот би можеле да ги читаме и како олицетворение на опстојувањето на доброто и злото во секое битие, во секоја индивидуа. Тоа е, исто така, и порака што ја читаме во овој монодрамски текст на Ковилоски.

Се изменил светов овие векови, се нагрдил уште повеќе. Додека јас мирно спиев во пејштерата кај Демир Капија, луѓево збеснале уште троа од што беа избудалени... Гледам, кучињата останале исти. И оние малечки сверчиња: лисици, волци, глупци, и шумскине животинчиња. Само човеков некако ми се променил... Станал подив, поразгракан од порано, нема мукает, нема да си кажи: здраво-живо наутро. Се затворил дома човеков, не излегува на воздух. Додуша, и воздух не е како порано. Потежок е. Спрдлив.

Изделениов фрагмент од монодрамата на Ковилоски е мошне солидна илустрација за воспоставената врска меѓу средновековието и денешницава низ перспективата на јунакот на драмата. Крале Марко го жигосува нашево време како полошо од неговото, а денешниот човек како отуѓен и од себеси и од другите и од општеството. Ете зошто, впрочем, Ковилоски ни нуди една монодрамско-автобиографска нарација за животот и подвизите на Крале Марко како историска личност, но и како митски (фолклорен) јунак. Авторот на оваа монодрама поставува на драмската сцена еден лик-референт (според типологијата на книжевниот лик од Филип Амон) со историско-митолошко потекло за да ги посочи девијациите на современото општество на индиректен начин преку алузии, симболи, метонимии и метафори. Да ги посочи мултипликациите на негативните категории во нашево време како што се предавството, лицемерието, злобата, омразата, завидливоста, изневерата, непријателството, бескрупулозноста, неправдата и така натаму. Да алудира на загубените хуманистички вредности во времето на највисокиот подем на цивилизираното општество, во ерата на кибер-технологијата. Мошне суптилно Петре Бакевски ги забележува наведените семантички импликации од монодрамскиот текст во својот предговор кон ова дело на Ковилоски. „Која е функцијата на оваа селективно прераскажана 'биографија' на јунакот?“, прашува Бакевски и појаснува:

Според мене, тоа е една и единствена функција – да ја соочи нашата сурова, недофатна, недообјаснета, неизвесна и груба стварност со фантастични, дури и иреални мистифицирани приказни за јунаштвото кое ни недостасува, но кое сепак припаѓа на некое друго време, оти секое време си има свои црни арапини, ламји и аждаи, свои разбојници и свои зла. Дури да внесе и троа ироничен и подбивен тон кон самите себеси, кон нас, кон нашето недугаво и искушеничко време-невреме.

Славчо Ковилоски, значи, ни понуди еден краток монодрамски текст во кој општопознатите историски факти и митско-фолклорни фикции се збогатуваат со нови експлицитни и имплицитни семантички контексти. Низ овој текст човечките дилеми и слабости од едно минато време се проектираат во дилемите и премрежијата на денешницава, се проектираат во нас самите како читатели и како гледачи на театарските слики, но и како луѓе загледани со малку надеж и со повеќе страв во неизвесноста на идните денови. Ковилоски е историчар по професија, но и книжевник по вокација. Во таа смисла, за овој автор можеме да кажеме дека е и книжевен историчар. Токму затоа, воопшто не зачудува и не изненадува неговиот избор да ни ги пренесува своите книжевно-уметнички пораки преку еден популарен јунак каков што е Крале Марко. Дотолку повеќе што во 2011 година Ковилоски објави и еден роман за оваа импозантна фигура од нашата историја и од нашиот фолклор со наслов „Синот на

кралот“.⁴ Но, за тоа во друга пригода. Овде ние го споменуваме овој роман за да посочиме на фасцинираноста на нашиот автор Ковилоски со величината на Крале Марко кој оставил навистина длабоки траги и во македонската историја и во македонската усна книжевност, а и воопшто во македонскиот културен простор. Оттаму, сосема очигледно е дека на Ковилоски му е јасно дека не е доволно само да си го знаеме сопственото минато, туку треба и да учиме од тоа минато, да учиме од сопствената историја, да учиме од македонската традиција за да не ги повторуваме истите грешки и пропусти, а сè со цел да изградиме една поблагопријатна иднина и за нас и за нашите поколенија. Тоа не е порака стутулена само во крутите национални стеги, ами е и една универзална хуманистичка порака за сите простори и за сите времиња. И ете тоа ни дава за право да заклучиме, како во заглавјето на овој наш текст, дека монодрамата „Крале Марко (или Синот на Волкашин)“ од Ковилоски е успешна македонска естетско-драмска приказна.

---

⁴ Славчо Ковилоски, Синот на кралот, Современост, Скопје, 2011.

ТЕАТАРСКИ ГЛАСНИК

ISSN - 0351-9600

БРОЈ 78/79 2012

ТЕАТАРСКИ ГЛАСНИК

БРОЈ 78/79 2012

СОДРЖИНА

Или Малковски - ПОРАКА ПО ПОВОД СВЕТОСКИОТ ДЕН НА ТЕАТАРОТ 2012	3
Мето Јовановски - НЕГОВОТО ВЕЛИЧЕСТВО АКТЕРОТ	4
Горан Стефановски - МОИТЕ ДРАМСКИ, РИСТО И УНКО	5
Љубомир Груевски - 47 МФ „ВОЈДАН ЧЕРНОДРИНСКИ“ - УМЕТНОСТА НА МАКЕДОНСКОТО АКТЕРСТВО	15
Ивана Нолчава - ИСТИ ПРОДУКЦИИ НАМЕСТО АТРАКТИВНА И КВАЛИТЕТНА ПРОГРАМА	23
Александра Бошковиќа - ОХРИДСКО ЛЕТО 2012	27
Тодор Кузманов - ДРАМСКАТА ПРОГРАМА НА СКОПСКО ЛЕТО 2012	32
Александра Бошковиќа - МЕГУНАРОДНИОТ ФЕСТИВАЛ МЛАД ОТВОРЕН ТЕАТАР 2012	37
Наталија Маневска - ДЕНОВИ НА КОМЕДИЈА КУМАНОВО 2012	41
Љубомир Груевски - 14 ИНТЕРНАЦИОНАЛЕН ФЕСТИВАЛ НА МОНОДРАМАТА - ДИЈАЛОГ СО СВЕТОТ	46
Гоце Ристовски - ИДЕАЛОТ НА ВРЕДНОСТА ЦЕЛИНА	49
Јордан Плевнели - АРХЕЛОС ИЛИ ЕВРИПИД СЕ ВРАКА НА БАЛКАНОТ	63
Чиневска Слободанка - ИНТЕРНАЦИОНАЛЕН ФЕСТИВАЛ НА АНТИЧКА ДРАМА „СТОБИ“ 2012	64
Емилија Ципунова - ТАНЦ ФЕСТ СКОПЈЕ 2012	72
АСПЕКТИ НА ТЕАТАРСКАТА 2012 ГОДИНА	75
Славомир Маринковиќ - И ВО ЖИВОТОТ И НА СЦЕНАТА ПРИМАДОНА	78
Валентин Светозарев - Честувањето на 60 години од првата македонска дипломска претстава во режија на Димитрие Османли	82
Дејан Костановиќ - Рути - мојот најдобар другар од студентските денови	86
Ристо Стефановски - ХАМПЕТ ОД ДОЛНО ГАШТАНИ	88
Стево Павловски - Феноменот на балканскиот дискурс приканан во делата на Женица Мирчевска и Сашо Тасевски	105
Тодор Кузманов - ПРИЛЕПСКИОТ ХРАМ НА КУЛТУРАТА	115
Иван Ивановски - РАЗНОСТРАЈНОСТА НА ТВОРЕЧКАТА ИНДИВИДУАЛНОСТ НА КОЛЕ АНГЕЛОВСКИ	118
Р. Стефановски - РАЗГОВОР СО ТОШО ЧОЧОРОВСКИ	121
Гурлида Јовановска - СВЕЗДАТА НА КЛАСОТ	128
Ехрем Мамутов Хусеин	128
Емилија Ципунова - РАСКРИЛЕНА ПТИЦА ШТО ПОЛЕТУВА КОН НЕБЕСНИОТ СВОД	132
Науил Пановски - ЗА РЕПРЕСИЈАТА И ИНДИВИДУАЛНИОТ БУНТ	140
Блаже Менавски - КАПИТАЛНО ДЕЛО ЗА ТЕАТАРСКАТА УМЕТНОСТ НА ОБИЕ ПРОСТОРИ	142
Гоце Ристовски - ЗНАЧАЈНО ИСТОРИОГРАФСКО ДЕЛО	144

Христо Петрески - ЕСЕЈ-КОЛУМНИ „ОД КАЦАРОВ“	150
Ристо Лазаров - ЗЕНИТ ВО ЗАЛЕЗНИ ВРЕМИЊА	152
Васил Тоциновски - ДРАМСКИТЕ ТЕКСТОВИ НА ВЛАДИМИР ГРАВЧЕВСКИ	154
Катерина Петровска - Кузманова - Тетарските идеи на Аугуст Стриндберг одрезени во неговите драми	165
Ранко Младеноски - УСПЕШНА ЕСТЕТСКО-ДРАМСКА ПРИКАЗНА	171
Загорка Поп-Антова Андовска	174
Тодор Кузманов - ЗНАЧАЕН ТЕАТРОЛОШКИ ТРУД	176
МАКЕДОНСКИ НАРОДЕН ТЕАТАР	178
НУ ДРАМСКИ ТЕАТАР СКОПЈЕ	181
МАКЕДОНСКА ОПЕРА И БАЛЕТ	183
НУ ТЕАТАР КОМЕДИЈА СКОПЈЕ	185
НУ ТУРСКИ ТЕАТАР	186
НУ АЛБАНСКИ ТЕАТАР	188
НУ НАРОДЕН ТЕАТАР - БИТОЛА	190
НУДК „МАРКО ЦЕПЕНКОВ“ ПРИЛЕП	194
НУДК „ТРАЈКО ПРОКОПИЈЕВ“	196
ТЕАТАР КУМАНОВО	196
ТЕАТАР „ЈОРДАН К. К. ЦИНОТ“ ВЕЛЕС	197
НУДК „Антон Панов“ Струмича	199
НУДК Ацо Шопов - ШТИП	200
Н.У. ТЕАТАР ЗА ДЕЦА И МЛАДЛИЦИ	202

ТЕАТАРСКИ ГЛАСНИК

Издавач:
Дирекција за култура и уметност на Скопје

За издавачот:
Мерко Стефановски

Адреса:
Булевар Са. Климент Охридски 586
п.факс 519, 1000 Скопје, Македонија

Телефон/факс:
+389(0)2 3222341, 3185 064, 3236 372

E-mail:
sklito@jnet.com.mk

Главен и одговорен уредник:
Ристо Стефановски

Компјутерска подготовка и графично обликување:
Академски печат

Предна корица: „Генетика на кучињата“

Задна корица: Никола Ристановски во представата „Животот на Молиер“. Најдобар актер на фестивалот „Ристо Шипков“ - Струмича

„Театарски гласник“ излегува со финансиска поддршка на Министерството за култура на Република Македонија

Ранко Младеноски

УСПЕШНА ЕСТЕТСКО-ДРАМСКА ПРИКАЗНА

(Славчо Ковилоски, *Крале Марко (или Синот на Волкашин)*, монодрама, Современост, Скопје, Општина Прилеп, 2010)

Да погледнеме најпрво што кажува книжевната теорија за жанрот монодрама. Монодрамата претставува вид драма во која текстот (изразот, кажано со речникот на Аристотел) му се доделува само на еден лик кој го зборува својот текст, односно монодрамата е драмска претстава од едно лице во која сите ликови претставуваат само проекција на различните душевни состојби на главниот лик, т.е. на јунакот. Појавата на монодрамата датира некаде во втората половина на 18 век во Германија. Наведената класична дефиниција за монодрамата бездруго соодветствува на текстот од Славчо Ковилоски со наслов "Крале Марко (или Синот на Волкашин)" во кој преку главниот лик (јунакот) Крале Марко се нуди споменатата проекција за другите ликови, но и за две различни времиња, за две дистанцирани епохи (14 и 21 век) кои носат со себе специфични околности.

Монодрамата како книжевна форма Ковилоски ја користи за да се наврати во историјата, односно во средновековието, преку историската личност и популарниот фолклорен лик Крале Марко. Меѓутоа, Ковилоски врши и една паралела меѓу средниот век и нашето време, а таквата паралела се гради низ призмата (менталниот сетинг) на јунакот Крале Марко кој на еден чудесен начин се појавува во нашата современост.

Општопознато е дека Крале Марко, или Марко Крале, како историска личност, живеел во 14 век. Владееел по смртта на неговиот татко Волкашин, од 1371 до 1395 година на територијата која го зафаќала десниот брег на Вардар и тоа од Шар Планина и албанските планини на северозапад, до Костур на југозапад, со престол-

нина во градот Прилеп. За сето време на своето владеење Крале Марко бил турски вазал, а загинал во 1395 година борејќи се на страната на Османлиите во битката кај Ровиње (Романија) против влашкиот војвода Мирчо. Сепак, и покрај ваквата негова историска улога, Крале Марко во фолклорот (во народните песни, легенди и преданија) е претставен како јунак кој се бори против ропството, против тиранијата, јунак кој застанува на страната на слабите и изнемоштените и се бори за правдата и за слободата на својот македонски народ. Во фолклористиката познати се околу 1.500 народни песни за Крале Марко, како и бројни легенди и преданија. Причините за она сосема воочливо неусогласување меѓу описите за историската личност (турски вазал) и за фолклорниот лик (заштитник на народот) на Крале Марко сè уште не се сосема разјаснети во научната мисла.

Како и во другите бројни книжевно-уметнички дела за Крале Марко, така и во монодрамата на Ковилоски овој јунак е претставен преку комбинацијата на историското и митското, односно на факцијата и фикцијата. Како структурни сегменти на овој текст се појавуваат историските факти за наездата на Османлиите на Балканскиот Полуостров, за кралот Волкашин, за клучната битка на реката Марица во 1371 година, за битката на Косово во 1389 година, за прифаќањето на турското вазалство од страна на Крале Марко, за неговите браќа, но и бројни митски, фолклорни, имагинативни елементи како што се бесмртноста на Крале Марко, неговата хиперболизирана сила и глорифицираното јунаштво, битките со Црна Арапина, со Дете Голомеше, со Груица Новак и со други фиктивни јунаци, понатаму самовилите и ламјите кои му

помагаат на Марко, неговиот легендарен коњ Шарец кој зборува со својот стопан, губењето на силата на Крале Марко, повторното појавување на Крале Марко по шестотини години пред македонскиот народ итн. Тоа бездруго значи дека во својата уметничка експресија Ковилоски не се ограничува само на еден пункт од традицијата туку својот монодрамски текст го темели врз симбиозата на историскиот и митскиот слој. Дека е тоа навистина така потврдува и следниот фрагмент од монодрамата:

Ги снема јунаците. Половина сам ги истепав, половина сами изумреа. Се сотре светот. И сверовите ги снема. Исчезнаа. А моите дела започнаа да ги опеваат во песни. Легенди започнаа да се раскажуваат за мене. Нешто вистина, нешто подизмислено.

Кон сето тоа се приложува и една дополнителна книжевна фикција, исто така позната во уметничката литература, за повторното појавување на Крале Марко по шестотини години меѓу својот народ. Така е, впрочем, и замислена оваа монодрама – Крале Марко излегува од пештерата во која чмаел со векови и му се обраќа директно на својот македонски народ кој никогашне го заборавил славниот јунак. Во театарскиот амбиент јунакот од драмата се обраќа кон публиката која на таков начин станува дел од претставата, а монолот на Крале Марко се трансформира во дијалог – дијалог со публиката, односно дијалог со народот, со своите потомци. Во тој "моглошки дијалог" (или "дијалогски монолот") Крале Марко кажува за историски настани, раскажува легенди и преданија, пее фрагменти од народни песни за себе, ја возвеличува својата храброст, ја куди својата злоба, критикува за денешните состојби со светот и векот. А читателот (или ако сакате гледачот) не ќе може докрај да ги разграничи историското и митското, зашто тие два суштински сегменти на оваа монодрама секогаш се наоѓаат во една мошне функционална наративна интерференција. Историското станува митско, митското станува историско. Факцијата станува фикција, фикцијата станува факција.

Фолклорниот слој во оваа монодрама на Ковилоски, меѓу другото, е застапен и со неколку текстови од народната книжев-

ност, поточно од македонската усна традиција. Станува збор, имено, за неколку фрагменти од македонски народни песни за Крале Марко. Тие песни функционираат како текст во текст, како дискурс во дискурс. Овие стихови го потенцираат (го нагласуваат) веќе посоченото присуство на фолклорот во целината на монодрамата, а тоа значи дека го упатуваат читателот на суштинската важност на тој сегмент во сиот текст. Ковилоски, значи, мошне умешно ги вклопил фолклорните поетски елементи во својот драмски текст и тие беспрекорно функционираат како интертекст, односно како хипотекст. Идентична функција, се разбира, има и цитатноста во монодрамата насочена кон легендите и преданијата за Крале Марко.

Сосема се погрешни претставите дека во фолклорот Крале Марко е претставен како јунак кого го красат само доблести и кој прави само добри дела. Постојат бројни песни, легенди и преданија во кои се покажуваат сите негативни особености на овој фолклорен лик (на пример, од пиенето неизмерни количини вино па се до преполовувањето на дете во колевка). Со таквата демистификација и десакрализација на овој лик се среќаваме и во оваа монодрама на Ковилоски. Самиот за себе Крале Марко вели:

Ха, не сум јас светец, да знаете. Сум сторил многу лоши работи, верувајте ми на зборот.... Не, не сум ни јас цвеќе за мирисање. Сум сторил и едно чудо пакости, не само добриње. Ама... нејсе. Времето поминало, времето ги однело.

Ваквото двојство во ликот на јунакот укажува на фактот дека анонимниот народен творец градел фолклорен ентитет кој ќе биде близок до обичниот човек со сите негови доблести и недостатоци, а тие биполарни атрибути од семантичкото поле на ликот би можеле да ги читаме и како олицетворение на опстојувањето на доброто и злото во секое битие, во секоја индивидуа. Тоа е, исто така, и порака што ја читаме во овој монодрамски текст на Ковилоски.

Се изменил светов овие векови, се нагрдил уште повеќе. Додека јас мирно спиев во пештерата кај Демир Капија, луѓево збеснале уште троа од што беа избудалени... Гледам, кучињата останале

исти. И оние малечки сверчиња: лисици, волци, глувци, и шумскине животинчиња. Само човеков некако ми се променил... Станал подив, поразгракан од порано, нема мукает, нема да си кажи: здраво-живо наутро. Се затворил дома човеков, не излегува на воздух. Додуша, и воздухот не е како порано. Потежок е. Смрдлив.

Изделениов фрагмент од монодрамата на Ковилоски е мошне солидна илустрација за воспоставената врска меѓу средновековието и денешницава низ перспективата на јунакот на драмата. Крале Марко го жигосува нашево време како полошо од неговото, а денешниот човек како отуѓен и од себеси и од другите и од општеството. Ете зошто, впрочем, Ковилоски ни нуди една монодрамско-автобиографска нарација за животот и подвизите на Крале Марко како историска личност, но и како митски (фолклорен) јунак. Авторот на оваа монодрама поставува на драмската сцена еден лик-референт (според типологијата на книжевниот лик од Филип Амон) со историско-митолошко потекло за да ги посочи девијациите на современото општество на индиректен начин преку алузии, симболи, метоними и метафори. Да ги посочи мултипликациите на негативните категории во нашево време како што се предавството, лицемерието, злобата, омразата, завидливоста, изневерата, непријателството, бескрупулозноста, неправдата и така натаму. Да алудира на загубените хуманистички вредности во времето на највисокиот подем на цивилизираното општество, во ерата на кибер-технолојата. Мошне суптилно Петре Бакевски ги забележува наведените семантички импликации од монодрамскиот текст во својот предговор кон ова дело на Ковилоски. "Која е функцијата на оваа селективно прераскажана "биографија" на јунакот?", прашува Бакевски и појаснува:

Според мене, тоа е една и единствена функција и да ја соочи нашата сурова, недофатна, недообјаснета, неизвесна и груба стварност со фантастични, дури и иреални мистифицирани приказни за јунаштвото кое ни недостасува, но кое сепак припаѓа на некое друго време, оти секое време си има свои црни арапини, ламји и аждаи, свои разбојници и свои зла. Дури да внесе и троа

ироничен и подбивен тон кон самите себеси, кон нас, кон нашето недугаво и искушеничко време-невреме.

Славчо Ковилоски, значи, ни понуди еден краток монодрамски текст во кој општопознатите историски факти и митско-фолклорни фикции се збогатуваат со нови експлицитни и имплицитни семантички контексти. Низ овој текст човечките дилеми и слабости од едно минато време се проектираат во дилемите и премрежијата на денешницава, се проектираат во нас самите како читатели и како гледачи на театарските слики, но и како луѓе загледани со малку надеж и со повеќе страв во неизвесноста на идните денови. Ковилоски е историчар по професија, но и книжевник по вокација. Во таа смисла, за овој автор можеме да кажеме дека е и книжевен историчар. Токму затоа, воопшто не зачудува и не изненадува неговиот избор да ни ги пренесува своите книжевно-уметнички пораки преку еден популарен јунак каков што е Крале Марко. Дотолку повеќе што во 2011 година Ковилоски објави и еден роман за оваа импозантна фигура од нашата историја и од нашиот фолклор со наслов "Синот на кралот". Но, за тоа во друга пригода. Овде ние го споменуваме овој роман за да посочиме на фасцинираноста на нашиот автор Ковилоски со величината на Крале Марко кој оставил навистина длабоки траги и во македонската историја и во македонската усна книжевност, а и воопшто во македонскиот културен простор. Оттаму, сосема очигледно е дека на Ковилоски му е јасно дека не е доволно само да си го знаеме сопственото минато, туку треба и да учиме од тоа минато, да учиме од сопствената историја, да учиме од македонската традиција за да не ги повторуваме истите грешки и пропусти, а се со цел да изградиме една поблагопријатна иднина и за нас и за нашите поколенија. Тоа не е порака стутулена само во крутите национални стеги, ами е и една универзална хуманистичка порака за сите простори и за сите времиња. И ете тоа ни дава за право да заклучиме, како во заглавјето на овој наш текст, дека монодрамата "Крале Марко (или Синот на Волкашин)" од Ковилоски е успешна македонска естетско-драмска приказна.